

VEJE TIL AT GENVINDE

SINE KERNEVÆLGERE

1. december 2021

Gamle bøger regnes nu om dage ikke for noget særligt. Det kan man forvise sig om ved at se, hvordan bøger behandles og værdsættes på diverse loppe- og kræmmermarkeder, basarer, torvemarkeder, butikker drevet af enten Kirkens Korshær, Røde Kors eller Folkekirkens Nødhjælp. De bliver nærmest kastet i grams og solgt for en slik.

En lørdag formiddag for nogle år siden kom jeg forbi en bod på Israels Plads, hvor der på fortovet stod en papkasse med bøger i, og pludselig så jeg kimen af en bog, som jeg mente at kende, tog den op og åbnede den lidt og lukkede igen. Det var en bog fra 1942, en mindebog om landsfaderen Th. Stauning, der var død samme år i maj. Den kendte jeg godt, for den havde jeg stødt på før.

"Hvad koster bøgerne?", spurgte jeg med klar røst studeholderen, der stod lidt væk.

"Fem kroner stykket!", var svaret.

"Jeg står her med en bog om Stauning. Er det også fem kroner?" "Ja, det er også fem kroner!"

Han fik sine penge, og jeg gik bort.

Hjemkommet åbnedes straks bogen, og ud kom en kuvert med et ti øres frimærke på, sendt den 1. oktober 1937 fra København til "Hr. Ekspedient Aug. L. Larsen, Æblevej 37, F." (postdistrikt, red.). Bag på var statsministerens kronesejl med elefantorden.

Minsandten. Inden i lå et håndskrevet brev:

"Hr. A. L. Larsen. Det maa være en Fejltagelse naar De mener at Regeringen har glemt "Week-end". (Larsen vil have fri om lørdagen, eller bare gå lidt tidligere hjem. Men er det ikke et skråplan? Det er jo 1937 og midt i en krisetid, red.)

Brevskriveren fortsætter: "Dette har aldrig staaet paa mit Partis Program og kan saaledes ikke siges glemt nu. Maaske skal dette Spørgsmaal paa Programmet, men det skal besluttes før Bebrejdelserne.

I øvrigt tror jeg H. x K.-Fagforeningen varetager de Opgaver der maatte være og da Formanden har fri Adgang til at forebringe Sager af Interesse, saa nærer jeg ikke Tvivl om at det føres frem som skal huskes.

Men var det ikke værd at faa organiseret disse H. x K.-Folk og er det ikke en første Opgave. Vi andre fik hverken det ene eller det andet, før vi med Organisation skaffede os Respekt og Resultater.

Med soc Hilsen

Th. Stauning"

Hva' behar! Statsministeren himself har siddet på sit kontor med sine sygekassebiller og egen fyldepen, og personligt svaret på et brev med kritik fra en borger og formentlig partifælle. Sådan gør statsministre ikke i dag!

Trods afvisning tror jeg ikke, at Larsen blev hverken vred eller sur. Tværtimod gemte han brevet som sit klenodie, og da Staunings mindebog udkom i 1942, skyndte han sig ned for at købe den læderindbundne bog og gemte heri brevet sammen med pjecen "Danmarks Fremtid" fra 1927, forfattet af fhv. statsminister Th. Stauning, med skarp kritik af Venstres regering under statsminister Madsen-Mygdal.

Når jeg instinktivt åbnede Larsens bog på det tidligere grønttorv, var det fordi, at jeg af erfaring ved, at folk foruden bogmærker gemmer og glemmer alt muligt i deres bøger, lige fra fortrolige breve, frække postkort, pengesedler, pjecer om forholdsregler under luftangreb til stemmekort.

Da landsfaderen skrev til Larsen, havde han været statsminister for en SR-regering siden 1929 – et år hvor den største økonomiske krise ramte det meste af verden, da børskurserne på Wall Street i New York i oktober 1929 for alvor styrteddykkede og førte til mangeårig massearbejdsløshed, sult og nød i de fleste lande – også i Danmark.

Stauning blev valgt til formandsposten for Socialdemokratiet allerede i 1910, og kom dermed til at spille en afgørende rolle i landet efterhånden som partiets stemmetal steg og steg, dels ved at holde den radikale mindretalsregering ved magten i syv år, 1913-1920, dels ved successivt at modernisere partiets politik.

Da Christian den Tiende lige før påske i marts 1920 pludselig afskedigede den radikale regering, fordi kongen også ville have den tyskdominerede by Flensborg genforenet med Danmark, blev der krise og oprørsstemning i landet. Socialdemokratiet beskyldte kongen for statskup, fordi regeringen ikke var blevet fældet af et flertal i Folketinget, og truede med generalstrejke.

Krisen blev en af Staunings stjernestunder. Dygtigt fik han manøvreret kongens nye kupregering væk og indsat en anden, der kun skulle sidde kort tid, indtil et nyt folketingsvalg var blevet holdt. Stauning vidste, at han skulle stå på god fod med kongen, for de to skulle lave meget sammen senere. Derfor sørgede Stauning for sammen med den radikale Ove Rode i en erklæring at fremhæve kongens betydning for den fredelige løsning af krisen.

Præsten og digteren Kaj Munk skrev i 1930'erne, at Stauning var et mindre menneske end Venstres gamle høvding I. C. Christensen, fordi ingen nogensinde havde set Stauning græde, og dermed uden hjerte og følelse.

Ved valget i 1924 vandt Socialdemokratiet så mange mandater, at Venstres leder Niels Neergaard opfordrede kongen til at bede Stauning om at danne den første socialdemokratiske regering. Det huede langtfra kongen, som blev stærkt foruroliget ved valgresultatet, fordi han vidste, at der var kredse i det store arbejderparti, som ønskede at ydmyge kongen som gengæld for kongens optræden under påskekrisen i 1920.

Det krævede derfor nogen overtalelse fra kongens nærmeste rådgivere at overbevise ham om, at der nu næppe var nogen vej uden om Stauning.

Da Stauning præsenterede kongen for sin ministerliste, skete det med tårer i øjnene. Stauning erklærede, at kongen kunne være overbevist om, at han og hans partifæller var lige så gode danske mænd som andre, hvilket kongen til gengæld forsikrede Stauning om, at han ikke betvivlede.

De to store mænd fik fra 1929 et rigtigt godt forhold til hinanden, og da Danmark i 1933 vandt sagen ved den internationale domstol i Haag mod Norge om suveræniteten over Østgrønland, blev kongen så glad, at han straks ville tildele Stauning "Fortjenstmedaillen i Guld", og der skulle megen overtalelse til, før det lykkedes for kongen. Stauning har så vidt vides aldrig gået med medaljen offentligt.

Fra nu af veg kongen ikke fra Staunings side, og det holdt ved også under de tyske nazisters tryk mod Danmark fra 1940 og indtil Staunings død i maj 1942. Det stod sin prøve i juli 1935, da ca. 25.000 bønder under den krypto-fascistiske bevægelse "Landbrugernes Sammenslutning" (L.S.) drog til Amalienborg for at opfordre kongen til ligesom i 1920 at udskifte regeringen med mænd, der havde anderledes vilje til at hjælpe det krise- og gældsplagede landbrug.

En delegation ledet af proprietær Knud Bach, hofjægermester Jørgen Sehested, Broholm, grev M.F. Knuth, godsejer Juncker og proprietær Jens Thomsen fik foretræde for kongen og fremførte deres krav om højere landbrugspriser og gældssanering.

Men kongen havde forinden nøje aftalt forløbet med Stauning, som under mødet i palæet stod lige bag majestæten. Til de fremmødte LS-folk sagde han: "Som konstitutionel Konge kan jeg kun tage Hensyn til de lovligt valgte Repræsentanter for Befolkningen og maa derfor henvise Deputationen til senere at henvende sig til Statsministeren og til at forebringe ham de Ønsker om Forhandling med de politiske Partier." Påskekrisen var nu fjern fortid.

Det var på et nyt loppemarked, at jeg stødte på Stauning igen. Blandt gamle bøger og andet kram fandt jeg et komplet Richs-album fra 1938-1939, "Vort Flittige Folk". Forsiden dækkes af et stort skib med en dynamisk linjeføring og malet i en offensiv rød farve, som man kender det fra 1930ernes franske plakatkunst, her omgivet af myreflittige værftsarbejdere, så skibet kan blive helt færdigt til stabelafløbning, og dermed komme på havet for at tjene penge hjem til dansk velfærd.

Richs-fabrikkerne producerede kaffetilsætning i små gule pakker, fremstillet af danske cikorierødder og sukkerroer. Jeg kender dem fra min mor, som ligesom hundreder af tusinde andre danskere blandede et par teskefulde af Richs tilsætning ned i den rigtige kaffe inden brygningen. Det gav sådan en drøj smag, som danskerne dengang godt kunne lide.

Tillige gjorde tilsætningen kaffen billigere, som Rich ikke undlod at fortælle i deres reklamer, og gav kaffen fylde, farve og velsmag. Og hvad der nok under 1930ernes krise kunne gøre indtryk på forbrugerne, så skabte produktion af kaffetilsætning dansk beskæftigelse ved en vekselvirkning mellem landbrug, industri, transportvæsen, videnskab og handel.

Til stimulering af richs-forbruget havde virksomheden op gennem 1930erne hvert andet år udskiftet til et nyt album og tema. Før 1938 handlede et tema om dyreliv, et andet om turistrejser til europæiske lande, et tredje om folkeliv.

Til hvert tema blev lavet en serie med forskellige billeder, og et billede blev lagt ind i hver af de gule pakker kaffetilsætning, som kunderne gennem godt et år kunne samle på for at fylde albumet ud, hvert billede med sin særlige fortælling.

Til "Vort Flittige Folk" i 1938 fremstillede Richs 210 forskellige billeder, der viste flittige danskere beskæftiget inden for landbrug, gartneri, skovbrug, håndværk og industri, transport og handel, trafik og handel, offentlig virksomhed. Der bliver da bestilt noget i det her land!

Det var godt fundet på med de billeder, men til albumet "Vort Flittige Folk" i 1938 gjorde Richs noget genialt; De bad landsfaderen om at skrive et forord, hvilket han sikkert har gjort med største fornøjelse.

Det var genialt, fordi Socialdemokratiet under sloganet "Stauning eller Kaos" ved valget i oktober 1935 toppede all time high med en vælgertilslutning på 46,1 pct. af stemmerne. Det var genialt, fordi Richs med

Staunings hjælp åbnede dørene til endnu flere hjem og dermed øget salg. Og serien "Vort Flittige Folk" passede som fod i hose til den socialdemokratiske fortælling om det danske samfund.

Bedøm selv Staunings indledning: "Denne Bog giver, fortrinsvis i Billeder, en beskrivelse af "Vort Flittige Folk", af den Befolkning, der lever i Danmark, hvis enkelte Personer udfører et Arbejde, der bidrager til Samfundets Opretholdelse og Trivsel".

Men så tager Stauning for alvor fat:

"Der har en Gang været nogle Revy-forfattere, som søgte at fremstille de danske Arbejdere som nogle dovne Individuer, der vilde have Arbejdet til at gaa langsomt. Det var maaske Uvidenhed, måske Ondskab, der bragte disse Landsmænd til at tilsmudse en Del af den danske Befolkning, men hvad der end var Grunden, saa er disse Smædeskrivere tilbagevist af Kendsgerningerne, og naar man nu ser denne Bog igennem, saa vil man faa et stærkt Indtryk af, at vi tilhører det arbejdende, det flittige Folk, som hver Dag skaber Værdier. De Værdier, der giver Livsfornødenheder til hver enkelt, og som samtidig giver de Indtægter for Samfundet, som betinger alt det gode, som Samfundet nu byder sine Borgere."

Derpå gennemgår Stauning de forskellige karakteristika ved velfærdssamfundet. Om Åndens arbejde skriver han, at det udøves af skolens kvinder og mænd. Det er vigtigt, for i skolen bibringes kundskaber, som er nødvendige for at skabe dygtige og flittige arbejdere. Kunstnerne skaffer glæde og højnelse i sindet ved koncert, sang, teater, film, maler- og digtekunst.

"Og saa er der endelig andre, som er nødvendige i Samfundet: Ingeniører, Arkitekter, Læger, Sagførere, de er alle Arbejdere, de yder hver sin del, for at Menneskesamfundet kan holdes oppe og gaa frem i Udvikling".

Han slutter sit forord sådan:

"Om alt dette lærer vi i denne Bog – særligt i Billeder, som viser Udsnit af det liv, vort flittige Folk udøver. Lær af Bogen at værdsætte Flid og Arbejde og vær overbevist om, at det kun er ved flittig Udøvelse af Kræfterne, at Mennesket naar til en lykkelig Tilværelse. Uvirksomhed og Dovenskab er Menneskenes værste Fjender. Ved Flid og Arbejde kommer de enkelte frem, og hver enkelt er med til at skabe et Samfund, der kan yde sine Borgere en god Tilværelse baade under Arbejdet, og naar Livsaftenen melder sig.

Th. Stauning"

Jeg er overbevist om, at "Vort Flittige Folk"s mange billeder og fortællinger sammen med Staunings ord har gjort så dybt et indtryk på hundreder af tusinde danskere, at de har grædt snot og blevet bekræftet i, at de bor i verdens bedste land og gjorde ret ved valget i 1935, da de satte deres kryds ud for Socialdemokratiet.

Derfor har jeg på Christiansborg sagt til de socialdemokratiske folketingspolitikere, at hvis de har problemer med at finde deres kernevælgere, så var det måske en god idé at lære noget om kommunikation af deres tidligere partiformand for at nå deres potentielle vælgere.

Det handler om Respekt og Resultater. At finde redskaber og veje (Organisation) til at rejse sig fra en vedvarende ussel fattigdom, som langt størstedelen af danskerne slægtede på i 1800-tallets anden halvdel. At der i Danmark var et alternativ til en udvandring til Amerika. At det er muligt her at opnå et bedre liv, en uddannelse, sundhed og velfærd. Men at de skulle gøre arbejdet selv, hvis de ville opnå en bedre tilværelse.

Det budskab forstod hundreder af tusinde af danskere efter århundredskiftet i stigende omfang. De mål blev mere realistiske efterhånden som flere og flere i den højere embedsstand og virksomhedsejere også

forstod, at arbejderne ikke var deres modstandere, men forudsætningen for, at de i samarbejde med dem selv ville få et bedre liv og samfund.

Kilder:

Th. Stauning, Fremad, 1942, side 179 (Kaj Munk).

Knud J.V. Jespersen, Rytterkongen, Gyldendal, 2007, side 358-359, side 379-383.

Henning Grelle, Thorvald Stauning, Jyllands-Postens Forslag, 2008.

Tage Kaarsted, Påskekrisen 1920, Jysk Selskab for Historie, 1968.

Richs album "Vort Flittige Folk", 1938-1939.